

שכר המצוות - גשמי או רוחני?

בתבואה וכו'. לעומת זאת חיי העולם הבא - לא הוצרך להזכיר, כי לזה לא היו זוכים גם עלידי עבודת כוכבים ומזלות (רבי סעדיה גאון ובמורה נבוכים לרמב"ם).

ו. כדי להדגיש שביהדות, השכר הוא (לא רק בעולם הבא - לאחר המוות, אלא) גם בעולם הזה, שלא כפי "הדתות המזויפות" שכל הבטחותיהן הן לאחר המוות (כזרי וברבינו ניסים).

ז. מכיוון שהעולם נידון אחר רובו, לכן נזכר בתורה שכר גשמי בלבד שקשור לכלל האומה (כגשמים ושלווה וכו'); לעומת זאת השכר הרוחני בעולם הבא - קשור לכל אחד באופן אינדיבידואלי (לפי מעשיו ועבודתו), זוהי הסיבה שאין התורה מדברת עליך [עיקרים וברמב"ן].

עד כאן סיכום הליקוט מה'כלי יקר'. הרבי, ב'לקוטי שיחות' (חלק לז), מוסיף עליך הסבר נוסף כדלקמן:

עצם הדבר שהשפע פורץ ומגיע לכל ענייני האדם, לא רק הרוחניים אלא אף הגשמיים, זוהי הוכחה שהשפע הרוחני גדול מאוד.

וההסברה בזה: כשם ששמחה מושלמת היא כאשר השמחה פורצת את כל הגדרים ובאה לידי ביטוי בכל איברי הגוף, עד לריקוד ברגליים, כך איחוד מושלם עם התורה הוא כאשר התורה מרעיפה עליו שפע בכל ענייניו, עד לענייניו הגשמיים, שכן, התורה היא **תמצית החיים** של כל יהודי³. הווי אומר: השפע **הגשמי** מצביע על איחוד מושלם של האדם עם התורה ("שתהיו **עמלים** בתורה") עד שהתורה נעשית מציאות אחת איתו ומשפיעה על כל תחום בחייו, **אף** על צרכיו הגשמיים.

נמצא, שהתורה בדברה אודות השכר הגשמי ("ונתתי גשמיכם בעתם... ועץ השדה יתן פריו..."), באה לומר כאן את גודל השכר הרוחני שיפורץ וישפיע גם לעניינים הגשמיים.

הסבר נוסף מציע הש"ה בספרו⁴, שהייעודים הכתובים בתורה (על גשם ושלווה וכו') הם ייעודים **רוחניים**. ולדוגמה, הוא מפרש את הפסוק "ונתתי גשמיכם בעתם", שהכוונה בתיבת "גשמיכם" היא לא (רק) על הגשם הגשמי אלא על **כוח ההשפעה** של הגשם שבעולמות הרוחניים: מה שאין כן הגשם הנשפע לנו - אין שמם גשם **בעצם** (כ"אם שנקראים כך בהשאלה), אלא שכוח זה נשפע גם לעולמות התחתונים ועד לעולם שלנו.

ולדבריו יוצא, שבאמת השכר הרוחני מוזכר בתורה, ובלשונו: "הוזכרו והוזכרו, ואדרבה הם נזכרו בעצם ולא בהשאלה"⁵.

³ כנאמר "כי הוא חי" (דברים פרק ל' פסוק כ'): ועל דרך זה אומרים בנוסח תפילת ערבית "כי הם חיינו ואורך ימינו".

⁴ שני לחות הברית' חלק א' בית אחרון.
⁵ ובכך מבאר גם כיצד נזכרו תארים גשמיים על הקב"ה כמו "יד ה'" וכדומה - כי בכל התארים הללו הכוונה על שם העצם שזה **במקור הרוחני למעלה** עד איך שמגיע למטה. עיין שם בארוכה.

ד בר ברור הוא ששכרן של מצוות יהיה בעולם הבא; ואילו בפרשתנו, פרשת בחוקותי, מבטיחה התורה שכר גשמי על קיום התורה והמצוות, כנאמר: "אם בחוקותי תלכו ואת מצוות תשמרו... ונתתי גשמיכם בעיתם... ועץ השדה יתן פריו...".

השכר המובטח כאן הוא שכר גשמי בלבד, ואילו שכר רוחני כלל לא הוזכר. וידועה עליך השאלה: מדוע כתבה התורה רק את חלק השכר הגשמי על קיום התורה והמצוות, הלא עיקר השכר הוא השכר הרוחני שניתן לנשמה בעולם הבא?!

בשאלה זו התחבטו גדולי המפרשים והסבירו זאת כל אחד בדרכו שלו. היטיב לעשות בעל ה'כלי יקר' בפירושו על התורה¹, שערך וליקט את כל ההסברים הללו וחילקם לשבעה דרכים.

יש הטוענים שמאחר שלא נזכר בתורה עיקר השכר לנשמה, אם כן וודאי אין כוח במצוות להנחיל שכר רוחני (בעולם הבא) לאלה המקיימים אותם; לכן, הם אומרים, שתכלית קיום המצוות הוא קבלת שכר בעולם הזה הגשמי. ועליך באים הסברים אלו:

א. יש לעבוד את ה' מתוך יראה וקבלת-עול, ומשום כך השכר האמיתי (בעולם הבא) לא נתפרש, כדי שלא נעבדהו בשביל לזכות לחיי העולם הבא. ואילו כתובים אלה העוסקים בשכר הגשמי אינם אלא "הסרת המונעים", שבכדי לאפשר ליהודי ללמוד תורה ולקיים מצוות בנקל - מסיר ממנו הקב"ה את ה'מונעים' כמחלות ומלחמות וכדומה [האברבנאל והכלי יקר פירשו כך בדעת הרמב"ם²].

ב. היות שבלאו הכי אין לנו השגה בשכר רוחני, ו"לא יבינו אחד מני אלף", משום כך העלימה התורה עניין זה, שכן התורה ניתנה **לכל** ישראל ולא רק ליחיד סגולה [אבן עזרא].

ג. לאמיתו של דבר השכר הגשמי המוזכר בפרשתנו הוא עניין **על-טבעי**. לדוגמה: ירידת גשמים בזמן שישראל מקיימים מצוות, וכן להיפך. לעומת זאת השכר לנשמה בעולם הבא זהו עניין **טבעי ופשוט**, ואין צורך שהתורה תכתוב זאת [רבנו בחיי].

ד. מאחר ש"בימים ההם" היו מכחישים את השגחת ה' בעולם, לפיכך רצה הקב"ה לחזק עניין זה בכך שהשגחתו תיראה לעין-כול, היינו, שכל העושה את רצונו - זוכה בשפע **גשמי**; אך אילו השכר היה רוחני - אז היו נשארים בכפירתם בהשגחת ה' [רבנו ניסים].

ה. לפי שקודם מתן תורה האמינו האנשים שירידת גשמים וברכה בתבואה ושאר העניינים הגשמיים, תלויה בעבודת הכוכבים ומזלות, לכן, כשנתן ה' את התורה ואסר לעבוד את הכוכבים והמזלות, הוצרך להבטיחם שאף עלידי קיום מצוות התורה יהיה להם גשם וברכה

¹ בחוקותי פרק כ"ז פסוק י"ב.
² ראה לקוטי שיחות חלק ל"ז עמוד 80 הערה 16.